

Fragmentas iš Šatrijos Raganos apysakos

„Sename dvare“

(Šatrijos Ragana. T. II. K., 1928. P. 18-21)

– O Jėzau, o Jėzau! Domel! O Jėzau!

Glaudžia pasilenkusią galvą ir žiūri, žiūri šturpo išplėstomis akimis. Žiūri į jo nukirstą nuo kelio koją, į pagalį, į jos vietą pridėtą; žiūri į tuščią burnosio rankovę, į veidą be kraujo lašo, sudžiūvusį, susiraukšlijusį, kaip senio, į įdubusias akis. Argi tai jos Domelis? O Jėzau! Juk jis išvažiavo toks raudonikis, tvirtas, žaliūkas... Juk jo mėlynos akys buvo tokios žibančios ir linksmos!

Ne... tai sapnas. Guli ji savo lovoje ir sapnuoja. Ak, koks baisus sapnas! Greičiau, greičiau reikia nubusti ir persižegnoti.

O brangusis, visados tas pats balsas šnibžda.

– Mamuneli, kad žinotumia, iš kokių baisių aš parvažiūju, nestebėtumeis. Kokiame pragare aš buvau, mamuneli!

Atidavus lauktuves ir išklausius bobutės dėkojimus, klausiu:

– Kodėl pati niekadods neateini pas mus, bobute?

– Eik, eik, pupeli, kas do viešni ponams! Koki nauda iš munis, prastos bobos? Nė paveizėti, nė pakalbėti. Kad bėdnas pri turtinga eit, tai, rodos, ko prašyti praša. Nenoru aš lundžioti ponams i akis, kad nepamislų, kad noru ko nors gauti. Saugok Dijvi! Ir tap per daug visko turu iš jų malonės, viso ko esu pertekus.

– Ar ne nuobodu taip vienai vis būti? Vis tik sėdi ir sėdi prie to pečiaus, – tarė Nika.

I te, mažilili! Prasta Dijvui garbė, kamė susirenk kelios bobos. Daugiau nieka neišgirsi, kap tik: tas toks, tas šioks, tas taip padaręs, tas šiaip padaręs. Kam mun to reik? Kam aš Poną Dijvą pyksiu savo ližuvui amžiaus pabaigė.

– Tai, bobute, kalbėk apie ką kita.

– Bepigu, kad mokėčiau. Dabar tamsta, pupeli, toki maža bebūdama, jau mokais, kningas skaitā, šmotą gali žinoti. O mas, prastas bobas, bačkō užaugusios, svieta nemačiusios, kū mas pasakysma? Tik niekus plepam plepėjusios ir gana. Tad jau aš verčiau vijnā pati.

– Bet ar ne liūdna vienai, bobute?

– E, senatvėj žmogus jau nebe draugas. Pasenęs, ar nori ar nenori, turi vjnas būti. Matā dabar kad ir aš: turėjau tėvelius, vyrą, trejetą vaikų užauginau – o kame visi? Vaikā kožnas savo lizdą susikrovė, jau aš aniems neberūpu, tėveliai, vyras seniā akeles užmerkė. Dijva valia. Pondzijys juk nieka bloga nepadaro. Gal ir gerā, kad taip vijnā reik umžių bengti: viskū sau žmuogus apmisljji, viską sava gyvenimą atmeni, už kožną grieką gailys. O del liūdnuma – nė biški neliūdna. Verpu sau, poterelius kalbu, gijdu gijsmes ir ružunčiu už dušeles. Ir juk, rodos, netrumpā gyvenu, o kap atmjsiu viskū, tai, rodos, visi tij metā – kap vijnā dijnelė. Ir kur, rodos, tas muna gyvenims dinga?

– Ar ir tu, bobute, pirma buvai jauna? – klausia Nika.

Bobutė nusijuokė.

– Buvau, pupeli. Ir ne tik jauna, bet ir maža esu buvusi – šit kap judu dabar. Vo paskou užaugau aukšta, tvirta. Pirma darbininkė buvau visame dvare. Kad liuobam išeiti vedu su vyrą nabašniku rugių piauiti – tai tik liuob visi ir vei-

zėti. Kap dabar muna Kaziuks kad piau, kad dvi rišėji tur paskou eiti. Tat jau, mat į tėvą. Umžiną atilsj, kū liuob paimti tų padirbti. Užtat ir buva mylims senoje pona, kap dabar Kaziuks kad mūsų ponalia mylims.

Bet aš nelabai domėjau bobutės biografija.

– Bobutėle, pasaką pasakyk! – pertraukiau.

– Vo ar numij nepasisges, kad užtruksitau?

– Ne, ne! Mamatė leido pasiklausyti – jei ilga pasaka – vienos, jei trumpa – dviejų.

– Ta jau pasakysu vijnā ilgā.

– Bobutėle, tik kad joje būtų baisių, baisių baidykljū! Juo baisyau klausyti, juo mieliau.

Atsisėdome ant suoloelio, šalia ratelio, o bobutė, vis verpdama, ėmė pasakoti. Ir prigūžė pilna trobelė baisyusių baidykljū: ugniakurų aitvarų, kaukų pikčiurnų ir gudrių kipšų, ir laumių viliūgių, ir mirusių nekrikštytų vaikų, ir dvasių, kenčiančių savo bausmę girgždančiuose medžiuose. Šturpuliai ėjo man per nugarą. Žinojau, kad vakare ne tik neisiu į tamsų kambarį, bet ir apšviestame sėdėdama bijosiu žvilgtelėti pro atdaras į tamsų kambarį duris, kad neišsinertų kartais iš tamsybių kokia tų pasakų bai-

Algirdo Darangausko nuotrauka